

DE EEKHOORN

door

A. L. GERRITSEN.

De eekhoorn is een vertegenwoordiger van de zeer uitgebreide orde der knaagdieren, waartoe ongeveer een derde deel van alle zoogdieren moeten gerekend worden. Er zijn ongeveer 750 soorten van knaagdieren, die in een zestal families worden verdeeld: eekhoorns, muizen, springmuizen, stekelvarkens, halfhoevigen en hazen. Het gemeenschappelijk kenmerk dezer orde — de naam duidt het reeds aan — is te vinden in het gebit, waardoor ze zich ook van alle andere zoogdieren onderscheiden. Doorgaans klein van bouw en snel

in hun bewegingen, is de wijze waarop ze zich voortbewegen al heel verschillend. Sommige loopen heel vlug, andere, zooals de springmuizen en springhazen, wier achterste ledematen aanmerkelijk langer zijn dan de voorste, nemen groote sprongen, weer andere, zooals de bever en de waterrat, zwemmen uitstekend en leven dan ook aan den kant van het water.

In verband met het gebruik dat ze maken van hun voorste ledematen hebben de knaagdieren al of niet sleutelbeenderen.

Het eekhoortje heeft evenals de meeste knaagdieren één paar snijtanden in boven- en onderkaak. De snijtanden zijn wel aan de voorzijde, maar niet aan den achterkant met email (glazuur) bedekt, zoodat bij de knagende beweging de achterkant steeds meer zal afslijten dan de voorzijde en de tanden dus van zelf scherp blijven. Voorts hebben die snijtanden, zooals men dat met een vakterm noemt, open wortels, waarmee men bedoelt dat ze altijd doorgroeien, en wel juist zooveel als de afslijting bedraagt, zoodat ze steeds dezelfde lengte behouden. Bij de hazen maar ook bij deze alleen zijn achter de snijtanden nog een paar zeer kleine knaagtanden op te merken.

Hoektanden bezit het eekhoortje niet, de ruimte tusschen de snijtanden en de van boven vrij breede kiezen, is opengebleven. Stonden de snijtanden met de andere tanden in een doorlopende rij, dan zouden ze veel minder geschikt zijn voor het losmaken van de schubben der denappels of om in de harde schaal van een noot te boren. Om het voedsel — wat bij planteneters altijd noodig is — goed fijn te kunnen krijgen, worden de onderkaken bij het kauwen vóór- en achteruit bewogen, zoodat de kiezen ongeveer werken als vijlen, die het voedsel fijn raspen. Daarom loopen ook de oneffenheden op de kroonvlakten der kiezen van rechts naar links. Dat is dus geheel anders als bij de koeien bijv. wier kiezen email-plooien hebben, die in de lengterichting der kaak loopen. De kaken der koeien bewegen zich bij het kauwen dan ook in zijwaartsche richting.

Over het algemeen hebben de knaagdieren maar heel

weinig verstand. Toch is de verstands-ontwikkeling niet bij alle knaagdieren even gering. Die, welke in groote gezelschappen leven, zooals de bevers, munten in dat opzicht boven hun soortgenooten uit. Dat blijkt reeds uit de kunstige wijze waarop ze hun woningen bouwen en uit het feit dat ze voedsel verzamelen voor den schralen tijd. Dit laatste doet het eekhoortje ook: 't legt in holle boomen, leege kraaien-nesten of onder boomwortels heele voorraadschuren aan van noten, eikels enz.

In verband met de weinige verdedigingsmiddelen die de knaagdieren bezitten zou men kunnen vermoeden dat ze spoedig moesten zijn uitgeroeid. En dat zou inderdaad ook het geval zijn, indien hun bijzonder groote vruchtbaarheid hen niet voor uitsterven behoedde.

Het kost vrij wat moeite een eekhoorn machtig te worden. Reeds de makkelijkheid, waarmee hij zich op de boomen beweegt is zeer in zijn voordeel. Aan roofvogels weet hij te ontkomen door snel in een spiraal-lijn rondom een stam te loopen. Zijn kleur maakt hem op dennen en sparren bijna onzichtbaar daar de witte onderkant naar den stam of de takken is gekeerd en dus niet opgemerkt wordt. En z'n groote hoogopstaande ooren evenals de heldere oogjes stellen hem in staat reeds op grooten afstand z'n vijanden op te merken als hij hoog in de boomen op den uitkijk zit. Z'n ergste en gevaarlijkste vijand is de boommarter, die snel als de wind tegen de boomstammen opklautert.

Over het algemeen zijn de knaagdieren — en het aller-aardigste eekhoortje maakt daarop geen uitzondering — voor land en tuinbouw zeer schadelijke dieren wijl ze de jonge spruiten van planten verslinden en vaak de basten van boomen afknagen. Waar nog bijkomt dat het eekhoortje de vogel-eieren verslindt, die het op z'n tochten over en door de boomen kan machtig worden. De grond- en boschbezitter ziet in het elegante bruine knaagdiertje een ramp voor zijn jonge aanplantingen, een ruïne voor z'n bosschen. En niet ten onrechte want de ongelooflijk groote hoeveelheden afgeknabbeld groen en verspreide jonge loten, die men onder de

sparre- en denneboomen kan vinden als de eekhoorn er heeft vertoefd, wijzen op een baldadigheid en vernielzucht, waarbij die van een straatjongen het niet haalt.

Een mijner bekenden, die een huis bewoont te midden van een dennenbosch, nam eens iets waar, waaruit blijkt dat de eekhoorn toch ook nog wel eenig nut doet. In een pereboom zat, vrij hoog, een rupsennest. Tevergeefs had hij moeite gedaan het te verwijderen, totdat een eekhoorn het gebroed in de gaten kreeg en in weinige oogenblikken in zijn maag deed verdwijnen. Maar de onverwachte helper had niet alleen daarvoor den weg naar den pereboom gevonden. Ook de peren vielen, onrijp als ze nog waren in zijn smaak, en langzamerhand gingen ze alle den weg van 't rupsennest.

Het eekhoortje is algemeen bekend door z'n langharigen staart, in de schaduw waarvan het zitten kan, z'n spitsen snuit en de wijze waarop het z'n eten met de voorpootjes naar den mond brengt. Z'n vlugge bewegingen, in den gevangen staat zoowel als in de vrije natuur, trekken altijd weer de aandacht. Het eekhoortje voedt zich met vruchten, zaden, noten, paddestoelen en zooals we reeds zeiden, met vogeleieren. Eekhoortjes bouwen met hun handvormige voorpooten in de toppen der boomen, meestal in de ruimte tusschen den stam en een tak, van takjes en mos ronde nesten, die van boven zijn afgedekt en aan den zijkant twee openingen hebben, een om in het nest te komen en een om het te verlaten. Ook vestigen ze zich wel, tijdelijk, in verlaten nesten van kraaien en eksters.

De gewone eekhoorn heeft een bruinrooden pels, die evenals bij de meeste andere dieren onder den buik een witte kleur heeft. Hij bewoont geheel Europa, een deel van Azië en Noord-Amerika. In de Noordelijke koude streken neemt zijn vacht in den winter een grijze kleur aan, waardoor hij minder goed zichtbaar is en zich dan gemakkelijk aan z'n vervolgers kan onttrekken. Trouwens vaak vertoont de eekhoorn zich 's winters niet. In het najaar trekt hij zich terug in de holten der boomen en brengt daar den winter door in een diepen slaap. Slechts nu en dan wordt hij wakker en begeeft zich

dan naar de plek, waar hij een hoeveelheid voedsel heeft bijeengebracht en verborgen. Maar nadat hij zich den buik heeft volgegeten keert hij weer naar z'n schuilplaats terug en zet z'n winterslaap voort.

In 't voorjaar en ook in 't midden van den zomer, dus tweemaal per jaar, werpt de eekhoorn van 4 tot 9 jongen, die evenals jonge katten, konijnen, hazen en de meeste andere knaagdieren kaal en blind zijn.

De eekhoorn behoort tot de knaagdieren die wel sleutelbeenderen hebben. Aan de voorpooten heeft hij vier en aan de achterpooten vijf teenen. Hij is schuw van aard en wordt

naar men zegt het best gevangen als men hem maar steeds in het oog houdt en opjaagt. In „De Levende Natuur” (jaarg. 1902 blz. 149) deelt de heer C. Stolk daarvan het volgende mede.

„Bij een der vele eekhoorntjes, die voor mij opgingen, besloot ik een proef te nemen. Ik had n.l. een vage herinnering uit mijn jongentijd dat wij door jagen en volgen met de oogen den vluggen klauteraar zoo zenuwachtig maakten, dat hij eindelijk misgreep en een ongewenscht bezoek naar beneden kwam brengen. En ziet — de proef slaagde volkomen; na eenigen tijd werden zijn sprongen gewaagder en eindelijk mist hij en tuimelt naar beneden, om echter in minder dan geen tijd weer boven in de boomen in veiligheid te zitten. De afwezigheid van zeer hooge boomen was hier in mijn voordeel en gaf mijn vriendje geen gelegenheid zich geheel aan het gezicht van zijn plaaggeest te onttrekken, een kunst die zijn natuurgenooten overigens meesterlijk verstaan en hen meer dan eens te pas komt om aan minder aangename vijanden te ontkomen.”

Hier en daar ziet men in boschachtige streken, bij een herberg of een burgerwoning, een groote kooi van ijzergaas, waarin een eekhoorntje is opgesloten. Blijkbaar is zijn verdriet over het gemis van de vrijheid niet heel groot. Een kale boomstam in 't midden geeft het beestje gelegenheid allerlei acrobatische toeren te verrichten tot groot vermaak van oud en jong. 't Is inderdaad heel aardig er een poosje naar te kijken en den kleinen kunstenmaker in z'n doen en laten te bespieden. Jammer dat er menschen zijn, zoo wreed, dat ze er behagen in scheppen van den beweeglijken aard van het eekhoorntje misbruik te maken door het te plaatsen in een cylinder van traliewerk, die gaat ronddraaien zoodra het beestje zich beweegt en het tot overmatige krachtsinspanning prikkelt. Met wat maïs, haver, wortels en brood is de eekhoorn al tevreden; nu en dan een paar noten, ook beukenootjes, veraangenamen zijn gevangenschap, waarin hij zich best weet te schikken. Maar veel aardiger is 't vlugge diertje waar te nemen in de vrije natuur, te zien hoe ver-

bazend snel het spiraalsgewijze om den stam heen naar boven klautert, van den eenen tak, zelfs van den eenen boom op den anderen overspringt, en zich tracht schuil te houden als hij merkt dat hij de opmerkzaamheid heeft getrokken.

Nauw verwant met den eekhoorn is de vliegende eekhoorn. Door middel van vliezen, welke zich tusschen de romp en de pooten bevinden en die door het strekken der pooten kunnen worden uitgespannen, zijn deze eekhoorns in staat kleine afstanden in de lucht af te leggen. Die vliezen ontstaan door een verdubbeling van de huid en werken als een valscherm, zoodat het dier door een sprong te nemen van een hoogere plaats naar een lagere zweeft. Van vliegen in den gewonen zin kan dus eigenlijk niet worden gesproken.

In de verhalen over de onzichtbare wezens die onze voorvaderen, de oude Germanen, meenden dat aarde, lucht, bosschen, bergen en rivieren bewoonden, bekleedt de eekhoorn een belangrijke plaats. De Germanen noemden die wezens goden en dachten dat de wind, het onweer, de echo, het klateren van een bron, het groeien der planten en alle andere natuurverschijnselen door hen werden veroorzaakt. De Noren vertelden elkaar, en geloofden 't ook, dat die gewaande goden zich ophielden in een grooten boom, een esch, dien ze Wereld-esch noemden. In den top van dien boom zat een adelaar, aan den wortel ervan knaagde een slang en een eekhoornetje liep voortdurend in de takken op en neer om woorden van twist over te brengen tusschen de slang en den adelaar. Uit dit laatste blijkt dat die oude volken een goeden kijk hadden op den aard van het eekhoornetje. De rol die ze aan het uiterlijk zoo aantrekkelijke beestje toeschreven, was geheel in overeenstemming met zijn valsch karakter.

